

MITŲ GRIOVĖJAS

KOVA SU SUNKIU IR ORGANIZUOTU NUSIKALSTAMUMU: TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS AR VIETOS METODAI?

Organizuotas nusikalstamumas yra šiek tiek paini sąvoka. Priklausomai nuo to, kokio asmens klausiate, jis reiškia skirtingus dalykus. Tai atsispindi Europos baudžiamojoje politikoje, kurioje apibrėžtys ne visada buvo aiškios, o prioritetai keitėsi. Akivaizdu, kad organizuotas nusikalstamumas tapo labai glaudžiai siejamas su sunkiu tarptautiniu nusikalstamumu. Dėl to gali kilti mintis, kad su organizuotu nusikalstamumu turėtų kovoti aukšto lygio strateginiai veikėjai. Tačiau organizuotas nusikalstamumas taip pat yra įsišaknijęs vietos lygmeniu ir daro poveikį vietoje. Vietos prevencijos specialistai ir policijos pareigūnai taip pat atlieka svarbų vaidmenį vykdant organizuoto nusikalstamumo prevenciją ir kovojant su juo.

ORGANIZUOTAS NUSIKALSTAMUMAS, SUNKŪS NUSIKALTIMAI, TARPTAUTINIS NUSIKALSTAMUMAS

Organizuotas nusikalstamumas yra pagrindinė baudžiamosios politikos ir nusikalstamumo prevencijos sąvoka, tačiau ne visada aišku, kas tiksliai yra organizuotas nusikalstamumas. Pagal tarptautinę praktiką daugelyje svarbiausių institucijų ir dokumentų įtraukiamas vienas ar daugiau patikslinamųjų žodžių, paaiškinančių arba susiaurinančių žodį „organizuotas“. Pasauliniu lygmeniu priimta JT konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą.¹ ES lygmeniu jau seniai vartojama sąvoka „organizuotas nusikalstamumas“, kaip matyti iš kovos su organizuotu nusikalstamumu veiksmų plano (1997 m.),² Tarybos pamatinio sprendimo dėl organizuoto nusikalstamumo³ ir reguliariai valstybių narių rengiamų organizuoto nusikalstamumo situacijos ataskaitų (nuo 1994 m.), kurios 2006 m. virto Europolo organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimais (OCTA).

Maždaug prieš dešimtmetį ES taip pat ėmė taikyti patikslinamuosius žodžius „sunkus“ ir „tarptautinis“. 2010 m. patvirtintas ES kovos su organizuotu ir sunkiu tarptautiniu nusikalstamumu politikos ciklas.⁴ Nuo 2013 m. Europolo OCTA vertinimai pakeisti sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimais (SOCTA).⁵ Taryba remia „administracinį požiūrį į sunkių nusikaltimų ir organizuoto nusikalstamumo prevenciją ir kovą su jais“ ir sukūrė tam skirtą tinklą.⁶ Europos Komisija neseniai pristatė kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją, kurioje pabrėžiamas „tarpvalstybinis ir tarptautinis organizuoto nusikalstamumo aspektas“, teigiama, kad „organizuotas nusikalstamumas yra tarptautinis verslas“, ir kalbama apie kelis „sunkius nusikaltimus“.⁷ Apskritai organizuotas nusikalstamumas dažnai siejamas su sunkiais nusikaltimais ir tarptautiniu nusikalstamumu arba net tapatinamas su jais.

Tačiau kas yra organizuotas, sunkus ir tarptautinis nusikalstamumas? Sąvoka „organizuotas nusikalstamumas“ kartais laikoma neaiškia ir neproduktyvia.⁸ Taip yra iš dalies dėl to, kad organizuotas nusikalstamumas gali reikšti ir *subjektą*, t. y. nusikalstamas organizacijas, ir *objektą*, t. y. tam tikriems nusikalstamumo reiškiniams būdingas nusikaltimų rūšis ir veikimo būdus.⁹

Vis dėlto ES politikos posūkis link sunkių nusikaltimų buvo palankiai įvertintas. Sunkus nusikaltimas apibrėžiamas ne pagal organizaciją ar veiklą, o pagal nusikaltimu padarytą žalą.¹⁰ Svarbiausias klausimas – ar nusikaltimas yra pakankamai sunkus, kad jį būtų galima nagrinėti viršvalstybiniu lygmeniu. Pasak Europolo: „Sunkus nusikalstamumas – tai nusikalstama veikla, apie kurią verta pranešti ir kuri neatitinka 2008 m. pamatiniame sprendime pateiktos organizuotos nusikalstamos grupuotės apibrėžties. *De facto* ji taip pat susijusi su pavieniais veikėjais arba individualiais veiksmais.“¹¹ Tai rodo, kad daug sunkių nusikaltimų padaro neorganizuoti nusikaltėliai.¹² Seksualinė prievarta prieš vaikus, kurią įvykdė nukentėjusiajam pažįstamas asmuo, yra akivaizdžiai sunkaus, bet nebūtinai organizuoto nusikaltimo pavyzdys. Šiuo metu Europolo kompetencijai priklauso daugiau kaip dvidešimt sunkių nusikalstamų reiškinų, be organizuoto nusikalstamumo, kai jie yra tarptautinio pobūdžio.¹³

Galiausiai, tarptautinis nusikalstamumas galbūt nėra toks paprastas, kaip atrodo. Kaip ir organizuotas nusikalstamumas, jis gali reikšti ir nusikalstamą veiklą, ir nusikalstamą grupuotę. Apie tarptautinį nusikalstamumą galime kalbėti, kai nusikalstama veikia apima daugiau nei vieną šalį arba yra susijusi su veiksmis daugiau nei vienoje šalyje. Taip yra neteisėtos prekybos prekėmis ar asmenimis per sienas atveju. Apie tarptautinį nusikalstamumą galima kalbėti ir tada, kai nusikalstamą grupuotę sudaro nariai iš kelių šalių. Nors kai kurias organizuotas nusikalstamas grupuotes sudaro tos pačios tautybės (vietinės arba užsienio) nariai, kai kurie nusikaltėliai paprastai dirba kartu su kitų tautybių asmenimis. 2021–2025 m. ES kovos su organizuotu nusikalstamumu strategijoje tarptautinis nusikalstamumas reiškia ir vieną, ir kitą.¹⁴

Michael Levi: "Organizuotas nusikalstamumas gali reikšti bet ką – nuo stambių Italijos sindikatų, kurių nariai vilki madingais kostiumais ar Sicilijos valstiečių drabužiais, iki trijų labai grėsmingai atrodančių įsilaužėlių, turinčių langų valymo įmonę, kurių vaidmenys skirstomi taip: vienas iš jų yra sergėtojas, kitas – įsilaužėlis, o trečias – pinigų plovėjas. Jei bet kuri jų veiklos dalis yra susijusi su užsienio šalimi, jie tampa tarptautiniais organizuotais nusikaltėliais!"¹⁵

Kai kurie kritikavo organizuoto nusikalstamumo sąvokų dviprasmiškumą ir jų poveikį politikai. Jie pažymėjo, kad organizuotas nusikalstamumas gali būti nusikalstama veika, kai du ar daugiau asmenų bendradarbiauja, net jei tai daroma tik tam tikrais atvejais.¹⁶ Iš tiesų 2008 m. Tarybos pamatiniame sprendime nepateiktas organizuoto nusikalstamumo apibrėžimas, bet pateiktas organizuotos nusikalstamos grupės apibrėžimas, pagal kurį tokia grupė reiškia bent dviejų asmenų bendradarbiavimą vykdant nusikalstamą veiklą.¹⁷ Kai kurie kritikai apgailestauja, kad sąvokų neapibrėžtumas daro neigiamą poveikį organizuoto nusikalstamumo politikai, ir teigia, kad toks neapibrėžtumas sukūrė „plačias galimybes tiek politikos formuotojams, tiek bendrovėms įgyvendinti savo pasirinktą darbotvarkę“.¹⁸

Kibernetiniai nusikaltimai puikiai iliustruoja, kaip organizuoto, sunkaus ir tarptautinio nusikalstamumo terminai susipina ir negali būti vienareikšmiškai taikomi konkreitiems nusikalstamumo reiškiniams. Kibernetiniai nusikaltimai labai skiriasi pagal jų daromą žalą, taigi ir pagal sunkumą. Palyginkite, pavyzdžiui, užkrėtimą kenkėjiška programine įranga, prekybą narkotikais tamsiuosiuose tinkluose ir kibernetines atakas prieš ypatingos svarbos infrastruktūrą. Kibernetiniai nusikaltėliai gali veikti pavieniui, priklausyti organizacijai arba siūlyti savo paslaugas organizuotoms nusikalstamoms grupuotėms.¹⁹ Už kibernetinių nusikaltimų prevenciją ir kovą su jais atsakingi daugelis veikėjų – nuo specializuotos tarptautinės teisėsaugos iki mažų įmonių ir privačių interneto naudotojų, kurie turėtų apsaugoti savo įrenginius.²⁰ Internetas ir žmonių gebėjimas naudotis interneto technologijomis tam tikra prasme netgi pakeitė nusikaltimų organizavimą: jei paprastai sudėtingiems nusikaltimams vykdyti buvo reikalingas tam tikras struktūros ir organizuotumo lygis, tai kibernetinius nusikaltimus ir su kibernetiniais tinklais susijusius nusikaltimus vis dažniau vykdo maži ir labai menkai susiję tinklai.²¹

TARPTAUTINIS ORGANIZUOTAS NUSIKALSTAMUMAS – TARPTAUTINIAI ORGANIZUOTI SPRENDIMAI?

Su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu vietos ar net nacionaliniai veikėjai negali susidoroti pavieniui. Norint sėkmingai sužlugdyti tarptautinio nusikalstamumo operacijas ir organizacijas bei užkirsti joms kelią, reikia bendrų tarptautinių pastangų. Tokio tarptautinio bendradarbiavimo atveju labai svarbu keistis informacija ir suteikti galimybę ja naudotis. Europoje tokios keitimosi duomenimis sistemos kaip Šengeno informacinė sistema (SIS) ir bendradarbiavimo platformos, pavyzdžiui, Europos daugiadisciplinė kovos su nusikalstamomis grėsmėmis platforma (EMPACT), yra labai svarbios kovojant su sunkiu ir organizuotu tarptautiniu nusikalstamumu.²²

Tačiau tai nereiškia, kad vietos veikėjai neturi atlikti savo vaidmens kovojant su organizuotu nusikalstamumu. Esama tam tikros įtampos tarp ES politikos cikle nustatytų sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo prioritetų ir vietos prioritetų. Dažnai daroma prielaida, kad organizuotas nusikalstamumas yra tarptautinis ir su juo geriausia kovoti nacionaliniams arba tarptautiniams aukšto lygio strateginiams veikėjams, o vietos veikėjai turėtų sutelkti dėmesį į vietos neorganizuotą nusikalstamumą.²³ Dažnai neturėdami pagrindo politikos formuotojai jau seniai teigia, kad organizuotas nusikalstamumas yra ypatingo pobūdžio ir kelia vis didesnę grėsmę, todėl plačiai paplitęs įsitikinimas, kad „į išskirtines nusikalstamumo grėsmes reikia reaguoti išskirtinėmis priemonėmis“.²⁴ Savo ruožtu vietos veikėjai kartais vangiai imasi atsakomybės už kovą su sunkiu ir organizuotu nusikalstamumu.²⁵ Tačiau yra keletas priežasčių, kodėl su šiais nusikaltimais turėtų kovoti ir vietos bei regioniniai veikėjai, galintys svariai prisidėti prie kovos su jais. Panagrinėkime dvi svarbiausias priežastis.

1 PRIEŽASTIS.

NE VISI SUNKŪS IR ORGANIZUOTI NUSIKALTIMAI YRA TARPTAUTINIAI

Jei organizuotą nusikalstamumą laikysime sąmoninga nusikalstama veikla, kuriai reikalingas kelių nusikaltėlių bendradarbiavimas, nebūtinai visi organizuoti nusikaltimai yra tarptautiniai. Naujausiais Europolo SOCTA duomenimis, 65 proc. visų organizuotų nusikalstamų grupuočių (ONG) sudaro skirtingų tautybių nariai, o trečdalis – tos pačios tautybės nariai.²⁶ Tos pačios ataskaitos duomenimis, daugiau nei 70 proc. organizuotų nusikalstamų grupuočių veikia daugiau nei trijose šalyse²⁷; kitaip tariant, daugiau nei ketvirtadalis jų veikia tik vienoje ar dviejose šalyse.

Galbūt tai neatrodo daug, tačiau Europolas, žinoma, daugiausia dėmesio skiria tarptautiniam nusikalstamumui. Nesunku prisiminti organizuotų nusikalstamų grupuočių, kurių veikla apsiriboja viena šalimi ar net daug mažesnėmis teritorijomis, pavyzdžiui. Tokios yra gatvės ir jaunimo gaujos. Svarbi tendencija ES – organizuotų nusikalstamų grupuočių susiskaidymas, dėl to didėja jų skaičius. Šios mažesnės grupuotės vis dažniau tampa gatvės gaujomis, kontroliuojančiomis tam tikrą, palyginti nedidelę miesto (priemiesčio) teritoriją ir verbuojančiomis tos teritorijos gyventojus.²⁸ Žinoma, jos turi ryšių su tarptautiniu nusikalstamumu, tačiau jų pagrindinė veikla visų pirma yra vietinė. Taigi gatvės gaujos dažnai prekiauja narkotikais, kontroliuodamos vietos narkotikų rinkas, tačiau kitos organizuotos nusikalstamos grupuotės yra atsakingos už didmeninį narkotikų tiekimą.²⁹ Kai kas netgi teigia, kad visas organizuotas nusikalstamumas iš esmės yra vietinio pobūdžio, nes organizuotas nusikalstamumas kyla iš vietinių prekybos santykių, kurie priklauso nuo bendrų vietinių interesų.³⁰ Skirti tinkamą dėmesį vietos organizuotam nusikalstamumui yra naudinga tuo, kad taip sutelkiamas dėmesys ne į nepasiekiamų tarptautinių subjektų persekiojimą, o į vietinio verbavimo prevenciją ir aukų bei rajonų apsaugą.³¹

Organizuoto nusikalstamumo poveikio vietos bendruomenėms mažinimas

Pagal vyraujantį į teisėsaugą orientuotą požiūrį į organizuotą nusikalstamumą įtvirtinama aukšto lygio tarptautinio nusikalstamumo idėja, nes daugiausia dėmesio skiriama būtent tokio pobūdžio nusikaltimams. Tačiau taikant vietinį požiūrį, kurio atspirties taškas yra vietoje patiriama žala, paaiškėja, kad organizuotas nusikalstamumas dažnai yra aiškiai vietinio pobūdžio.

Jungtinėje Karalystėje šešių tyrėjų komanda būtent tai ir padarė trijuose dviejų miestų rajonuose.³² Jie iš viso nustatė penkiolika organizuotų nusikalstamų grupuočių ir miesto gatvių gaujų. Nustatė grupuotes, jie mišriuojų metodu atlikto tyrimo metu nustatė jų veiklą, organizuotumą, verbavimo mechanizmus ir kaip visa tai susiję su nusikalstamumo kontrolės politika.

Dauguma grupuotės narių gimė ir užaugo mieste, kuriame vykdė savo veiklą. Dauguma jų gyveno toje bendruomenėje, kurioje aktyviai veikė, ir buvo linkę ten lankytis, kad galėtų kontroliuoti. Dažniausiai buvo verbuojama vietoje, dažnai nusikalstamo išnaudojimo būdu.

Moterys ir mergaitės, kurias išnaudojo seksualinį išnaudojimą vykdančios grupuotės, buvo į šią veiklą įtraukiamos ne tik vietos bendruomenėje, bet ir už jos ribų.

Apskritai vietos fizinė ir socialinė aplinka buvo svarbūs vietos organizuoto nusikalstamumo veiksniai.

Tyrėjai padarė išvadą, kad į tokias vietos organizuoto nusikalstamumo problemas reikia reaguoti įvairių vietos institucijų lygmeniu, remiantis vietos operatyviniais duomenimis.

Visą tyrimo ataskaitą galima rasti čia: <https://www.police-foundation.org.uk/publication/reducing-impact-organised-crime-local-communities/>

2 PRIEŽASTIS.

VISI ORGANIZUOTI NUSIKALTIMAI DARO POVEIKĮ VIETOS BENDRUOMENEI IR PRIKLAUSO NUO VIETOS SĄLYGŲ.

Bet koks organizuotas nusikalstamumas, nesvarbu, ar jis tarptautinis, ar ne, galiausiai pasireiškia vietos lygmeniu. Pavyzdžiui, sintetinių narkotikų laboratorija yra įsikūrusi tam tikroje vietovėje, energiją jai tiekia tam tikra įmonė, toksines atliekas ji išpila tam tikroje vietoje ir ji kelia pavojų bendruomenei (dėl cheminių medžiagų ar gaisro).³³ Narkotikų rinkos yra susijusios su tam tikromis vietomis, kurioms jos daro didelį poveikį: daugėja smurto, plinta piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis, didėja nusikaltimų baimė ir atsiranda kitų nepatogumų, pavyzdžiui, mėtosi išmestos adatos.³⁴ Taigi, net jei atskiros proceso dalys (gamyba, prekyba, pardavimas) vyksta skirtingose šalyse, kiekviena iš jų daro didelį poveikį vietos lygmeniu. Panašiai tarptautinės prekybos žmonėmis aukos gali dirbti vietinėje automobilių plovykloje.³⁵ Taip pat gali būti, kad organizuotos nusikalstamos grupuotės savo pajamas plauna skirtingose šalyse, tačiau yra didelė tikimybė, kad pinigai buvo uždirbti iš esmės iš vietinės nusikalstamos veiklos.³⁶

Tačiau vietinis organizuoto nusikalstamumo aspektas apima daugiau nei tiesioginį nusikalstamų veikų poveikį. Vykdamas organizuotus nusikaltimus labai svarbu užmegzti ryšius su kitais nusikaltėliais ir susitarti dėl bendradarbiavimo. Šis procesas priklauso nuo vietos aplinkybių, t. y. nuo vietų, kuriose nusikaltėliai susitinka (nusikaltėlių suartėjimo aplinka³⁷), ir nuo socialinių ryšių, padedančių nusikaltėliams susitikti su kitais nusikaltėliais ir sukuriančių nusikaltimo galimybes (socialinių galimybių struktūra³⁸). Kiti vietos aplinkybių aspektai taip pat suteikia galimybių organizuotam nusikalstamumui arba gali jį stabdyti: teisinės, ekonominės, jurisprudencinės ir net geografinės aplinkybės, kuriose veikia nusikalstamos grupuotės, lemia jų galimybes gauti išteklių, galimybes sėkmingai prekiauti nelegaliomis prekėmis ir paslaugomis, galimybes pakartotinai investuoti gautą pelną ir tikimybę išsisukti nuo atsakomybės. Pavyzdžiui, pastebėta, kad ES narkotikų rinkos skirtingose šalyse ir net tose pačiose šalyse labai skiriasi. Prekyba kanapių derva (hašišu) ir jos vartojimas labiausiai paplitę Ispanijoje, iš kur Maroko produktai patenka į ES, o kontrabandinių cigarečių pardavimas apskritai yra didesnis mažesnių pajamų vietovėse.³⁹ Galiausiai ONG yra „kultūriškai ir kognityviai įsišaknijusios vietos kultūroje“,⁴⁰ kurios vertybių sistema grindžiamas nusikalstamumo ir verbavimo perdavimas iš kartos į kartą.⁴¹

VIETINIAI KOVOS SU SUNKIAIS IR ORGANIZUOTAIS NUSIKALTIMAIS VEIKSMAI

Iš to, kas išdėstyta pirmiau, turėtų būti aišku, kad vietos veikėjai gali ir turėtų atlikti svarbų vaidmenį kovojant su sunkiais ir organizuotais nusikaltimais. Jie yra suinteresuoti kovoti su *savo* organizuotu nusikalstamumu, nes jie gali susidurti su didesne viktimizacija, verbavimu, smurtu ir nepatogumais, susijusiais su organizuoto nusikalstamumo veikla, taip pat gali patirti didesnę nusikalstamumo baimę.

Centralizavus reagavimą į organizuotą nusikalstamumą nacionaliniu ar net tarptautiniu lygmeniu, sustiprėjo tarpvalstybinis teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas, tačiau prevencinis ir apsauginis tokių į vykdymą orientuotų metodų poveikis yra ribotas. Didelio atgarsio sulaukusios „iš viršaus į apačią“ strategijos, pavyzdžiui, pinigų sekimo strategijos ir svarbiausių asmenų suėmimai, nepateisina duotų pažadų, todėl nelegalios rinkos iš esmės lieka nepaveiktos (arba bent jau prisitaiko).⁴² Vietos policija ir valdžios institucijos turi gerų galimybių įvertinti ir nustatyti vietos neteisėtas rinkas ir organizuoto nusikalstamumo daromą žalą, tačiau vietos operatyvinė informacija dažnai pasimeta „informaciniame cunamyje“, kurį sukėlė tarptautinis bendradarbiavimas ir keitimasis informacija.⁴³

Veiksminga nusikalstamumo prevencija priklauso nuo išsamios nusikalstamumo problemų analizės, kurią gali atlikti tik vietos veikėjai.⁴⁴ Todėl kovojant su organizuotu nusikalstamumu vietos patirtis ir vietos operatyviniai duomenys turėtų būti labai svarbūs.⁴⁵

Sofielundo metodas

Sofielundo metodas yra puikus kelių institucijų parengtos ir bendruomenės vykdomos organizuoto nusikalstamumo prevencijos iniciatyvos pavyzdys. Programa siekiama užkirsti kelią sunkiems nusikaltimams Malmės Sofielundo rajone, visų pirma siekiant panaikinti atvirą narkotikų rinką, taip pat siekiama spręsti kitas su tuo susijusias problemas, pavyzdžiui, smurtą (naudojant ginklus) ir viešosios tvarkos pažeidimus.

Taikant Sofielundo metodą įvairius veiksmus atlieka daug vietos veikėjų ir suinteresuotųjų šalių, įskaitant vietos futbolo klubą, nuomininkų sąjungą, įmones ir vietos valdžios institucijas, pavyzdžiui, miesto planavimo departamentą ir miesto policiją. Skirtingų institucijų bendradarbiavimas vyksta tinklo asociacijoje, sukurtoje pagal verslo gerinimo rajoną (BID) pavyzdį. Konkretūs veiksmai apima įvairias situacines priemones, pavyzdžiui, aktyvesnį patruliavimą ir vaizdo stebėjimo sistemą, taip pat įvairias socialinės prevencijos iniciatyvas, skirtas organizuoti nusikaltėlių užverbuotiems arba išnaudojamiems jaunuoliams.

Mokslininkai stebėjo ir įvertino šį metodą. Jie pastebėjo, kad nusikalstamumas ir nesaugumo jausmas rajone gerokai sumažėjo.

Sofielundo metodas laimėjo 2019 m. Europos nusikalstamumo prevencijos apdovanojimą.

Daugiau informacijos apie Sofielundo metodą žr.
<https://eucpn.org/document/sofielund-approach>

Be to, vietos valdžios institucijos turėtų aktyviai dalyvauti kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir vykdant jo prevenciją. Bendruomenės vykdoma prevencija ir vystymosi prevencija, kurios pagal apibrėžimą yra vietinio pobūdžio, yra svarbūs kovos su organizuotu nusikalstamumu ramsčiai. Šie veiksmai padeda mažinti verbavimo į organizuotą nusikalstamumą mastą, didinti bendruomenių atsparumą žalai bei viktimizacijai ir suteikti informacijos veiksmingoms policijos intervencijoms (pvz., per specialiąsias telefono linijas).⁴⁶

Vienas iš vietos veikėjų ir su teisėsauga nesusijusių nacionalinių institucijų veikimo būdų yra administracinis požiūris.⁴⁷ Jis apibrėžiamas kaip „būdas užkirsti kelią piktnaudžiavimui teisine infrastruktūra ir kovoti su tokiu piktnaudžiavimu bendradarbiaujant įvairioms institucijoms, dalijantis informacija ir imantis veiksmų, kad būtų sukurtos tam kliūtys“.⁴⁸ Vietos lygmeniu ne tik gaunama didžioji dalis svarbios informacijos, bet ir vietos valdžios institucijoms turėtų tekti pagrindinis vaidmuo imantis veiksmų ir juos koordinuojant.

Vietos (ir nacionalinės) valdžios institucijos gali pasinaudoti savo reguliavimo įgaliojimais, kad sutrukdytų organizuotam nusikalstamumui. Tai galima padaryti įvairiais būdais. Klasikinis pavyzdys – atsisakymas išduoti licenciją atidaryti verslą (barą, masažo saloną, restoraną) arba prekiauti alkoholiu tokioje vietoje, kuri būtų priedanga nusikalstamai veiklai. Dar viena priemonė, kuria galima pasinaudoti siekiant užkirsti kelią nusikalstamai veiklai, – tai darbo, maisto saugos ir priešgaisrinės saugos patikrinimai.⁴⁹ Organizuotas nusikalstamumas dažnai priklauso nuo vietos sąlygų, todėl vietos valdžios institucijos turi imtis veiksmų šiuo klausimu.⁵⁰

Vietos valdžios institucijos taip pat turi geras galimybes koordinuoti kovos su organizuotu nusikalstamumu veiksmus. Bendruomenės lygmens intervencijoms reikia įvairių vietos tarnybų (pvz., mokyklų, socialinio darbo, vietos policijos), piliečių ir įmonių indėlio. Bendruomenės vykdoma prevencija yra svarbi, nes ji gali sumažinti į organizuoto nusikalstamumo veiklą užverbuotų asmenų skaičių.⁵¹ Vietos valdžios institucijoms galėtų tekti

užduotis valdyti tokį bendradarbiavimą ir derinti jį su įvairių institucijų administracinėmis intervencijomis, taip pat (nacionalinės) policijos ir prokuratūros veiksmis. Jie užima patogia padėtį ir paprastai gerai žino, kaip organizuoto nusikalstamumo problemos pasireiškia jų aplinkoje. Tačiau net ir tais atvejais, kai veiksmai nėra koordinuojami vietos lygmeniu, vietos veiksmai dažnai nulemia sėkmę. Vykdydami ES masto kampanijas, pavyzdžiui, pagal EMPACT programą EUCPN rengiamas kampanijas, nacionaliniai ir vietos veikėjai iš esmės išplatina kampanijos medžiagą.

IŠVADOS

Organizuotas nusikalstamumas dažnai tapatinamas su sunkiais ir tarptautiniais nusikaltimais. Pagal vyraujantį požiūrį į „tarptautinį organizuotą nusikalstamumą“ organizuotas nusikalstamumas iškeliamas į nacionalinį arba tarptautinį lygmenį, kur jis atsideria daugiausia į vykdymą orientuotos politikos dėmesio centre. Tačiau ne visi sunkūs ir organizuoti nusikaltimai yra tarptautiniai. Galbūt dar svarbiau yra tai, kad bet kokia organizuoto nusikalstamumo veikla turi vietinį poveikį, t. y. daro žalą ir įtraukia asmenis į nusikaltimus. Todėl geriausias atsakas į sunkų ir organizuotą nusikalstamumą yra integruotas požiūris, apjungiantis ir reaktivųjį policijos darbą, ir prevenciją, ir kuriuo remiantis savo vaidmenį atlieka tarptautiniai, nacionaliniai ir vietos veikėjai. Vietos valdžios institucijoms iš tiesų tenka svarbus vaidmuo kovojant su organizuotu nusikalstamumu. Jos užima privilegijuotą padėtį ir gali papildyti vykdymo užtikrinimu grindžiamą politiką prevenciniu ir apsauginiu požiūriu. Vietos valdžios institucijos dažnai turi svarbios informacijos apie organizuoto nusikalstamumo problemas. Be to, jos yra idealiai pasirengusios valdyti kelių institucijų partnerystes. Todėl jos gali sumažinti verbavimo mastą ir labai apčiuopiamą žalingą organizuoto nusikalstamumo poveikį vietos bendruomenėms.

Pabaigos išnašos

- 1 United Nations, UNTOC: Convention against Transnational Organized Crime, New York, 2000, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVI-II-12&chapter=18&clang=_en.
- 2 Council of the European Union, Action Plan to Combat Organized Crime, Brussels, 28 Apr. 1997, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:51997XG0815>.
- 3 Europos Sąjungos Taryba, 2008/841/TVR: Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu, Briuselis, 2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0841>.
- 4 Europos Sąjungos Taryba, Tarybos išvados 15358/10: ES organizuoto nusikalstamumo ir sunkių tarptautinių nusikaltimų politikos ciklo sukūrimas ir įgyvendinimas, Briuselis, 2010; Europol, ES politikos ciklas – EMPACT, <https://www.europol.europa.eu/empact> (žiūrėta 2020 m. balandžio 9 d.).
- 5 P.C. van Duyne and T. Vander Beken, The Incantations of the EU Organised Crime Policy Making, *Crime, Law and Social Change* 51:2 (2009), 261-81, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9153-1>.
- 6 Council of the European Union, 9935/16: Council Conclusions on the Administrative Approach to Prevent and Fight Serious and Organised Crime, Brussels, 2016. Šis tinklas yra Europos administracinio požiūrio į kovą su sunkiu ir organizuotu nusikalstamumu tinklas (ENAA): <https://administrativeapproach.eu>.
- 7 Europos Komisija, COM(2021) 170 final: 2021–2025 m. ES kovos su organizuotu nusikalstamumu strategija, Briuselis, 2021.
- 8 L. Paoli and T. Vander Beken, Organized Crime: A Contested Concept, in: L. Paoli (Ed.), *The Oxford Handbook of Organized Crime*, Oxford: Oxford University Press, 2014, 13-31.
- 9 F.E. Hagan, "Organized Crime" and "Organized Crime": Indeterminate Problems of Definition, *Trends in Organized Crime* 9:4 (2006), 127-37, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-006-1017-4>.
- 10 N. Dorn, The End of Organised Crime in the European Union, *Crime, Law and Social Change* 51:2 (2009), 283-95, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9156-y>; L. Paoli, How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm, 22:1 (2014), 1-12, <https://dx.doi.org/10.1163/15718174-22012036>.
- 11 Europol, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, The Hague: European Police Office, 2013, 43, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>.
- 12 M. Levi and M. Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence-Based Critique, *Crime, Law & Social Change* 41 (2004), 399.
- 13 Europos Sąjungos Taryba, 2009/371/TVR: Europos policijos biuro (Europolo) įsteigimas, Briuselis, 2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=celex:32009D0371>; Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, Reglamentas dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo), Briuselis, 2016 m. gegužės 11 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:32016R0794>.
- 14 COM(2021) 170 final.
- 15 M. Levi, The Organization of Serious Crimes for Gain, in: M. Maguire, R. Morgan, and R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford: Oxford University Press, 2012, 597-8.
- 16 Ten pat; Paoli, How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm, 3; H. Carrapico, Analysing the European Union's Responses to Organized Crime through Different Securitization Lenses, *European Security* 23:4 (2014), 611, <https://dx.doi.org/10.1080/09662839.2014.949248>.
- 17 2008/841/JHA, Art. 1.
- 18 J. Janssens and A. De Vos, European Union: Organised Crime Policies, Politics and the EU, in: F. Allum and S. Gilmour (Eds.), *Handbook of Organised Crime and Politics*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019, 437-54.
- 19 R. Leukfeldt (Ed.), *Research Agenda: The Human Factor in Cybercrime and Cybersecurity*, The Hague: Eleven International Publishing, 2017, 4 ir 5 skyriai.
- 20 Ten pat, 7 skyrius.
- 21 A. Lavorgna, Organised Crime Goes Online: Realities and Challenges, *Journal of Money Laundering Control* 18:2 (2015), 158, <https://dx.doi.org/10.1108/JMLC-10-2014-0035>.
- 22 Plg. COM(2021) 170 final.
- 23 Plg. Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 402.
- 24 H.-J. Albrecht, Police, Policing and Organised Crime: Lessons from Organised Crime Research, *European Police Science and Research Bulletin* special conference issue nr. 2 (2017), 2009, <https://dx.doi.org/10.2825/13491>.
- 25 R. Crocker, S. Webb, M. Skidmore et al., Tackling Local Organised Crime Groups: Lessons from Research Intwo UK Cities, *Trends in Organized Crime* 22:4 (2019), 443, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-018-9335-x>.
- 26 Europol, European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment: A Corrupting Influence, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021, 19, <https://dx.doi.org/10.2813/02362>.
- 27 Ten pat.
- 28 M. Riccardi, Soc Infiltration in Europe: An Overview, in: E.U. Savona and M. Riccardi (Eds.), *Mapping the Risk of Serious and Organised Crime Infiltration in Europe*, Milan: Transcrime, 2018, 55-6.
- 29 Plg. Home Office, Working with Young People to Prevent Involvement in Serious and Organised Crime, Practitioner toolkit, London: Home Office, 2021, 4, <https://www.gov.uk/government/publications/help-young-people-avoid-involvement-in-serious-and-organised-crime>; R. McLean, J.A. Densley, and R. Deuchar, Situating Gangs within Scotland's illegal Drugmarket(S), *Trends in Organized Crime* 21 (2018), 147-71, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-017-9328-1>.
- 30 D. Hobbs, Going Down the Glocal: The Local Context of Organised Crime, *The Howard Journal of Criminal Justice* 37:4 (1998), 407-22, <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00109>.
- 31 Crocker et al., Tackling Local Organised Crime Groups, 443.
- 32 Ten pat, 433-49. Išsamią tyrimo ataskaitą žr. R. Crocker, S. Webb, S. Garner et al., The Impact of Organised Crime in Local Communities, London: The Police Foundation, 2017, https://www.police-foundation.org.uk/2017/wp-content/uploads/2017/10/oc_in_local_communities_final.pdf.
- 33 EMCDDA and Europol, EU Drug Markets Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 18 ir 24.
- 34 R. Lupton, A. Wilson, T. May et al., A Rock and a Hard Place: Drug Markets in Deprived Neighbourhoods, London: Home Office, 2002.
- 35 P. Villettaz, M. Killias, and I. Zoder, The Effects of Custodial Vs. Non-Custodial Sentences on Re-Offending: A Systematic Review of the State of Knowledge, *Campbell Systematic Reviews* 2:1 (2006), ypač „Donut“ atvejo tyrimas, <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2006.13>.
- 36 Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 401.
- 37 M. Felson, The Process of Co-Offending, *Crime Prevention Studies* 16 (2003), 149-68; M. Felson, The Ecosystem for Organized Crime, HEUNI Papers No. 26, Helsinki: HEUNI, 2006, 9-10.
- 38 E.R. Kleemans and C.J. de Poot, Criminal Careers in Organized Crime and Social Opportunity Structure, *European Journal of Criminology* 5(1) (2008), 69-98, <https://dx.doi.org/10.1177/1477370807084225>.

- 39 von Lampe, *Organized Crime in Europe*, 9.
- 40 A. Sergi and L. Storti, Shaping Space: A Conceptual Framework on the Connections between Organised Crime Groups and Territories, *Trends in Organized Crime* (2021), 138, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-021-09415-0>.
- 41 A. Sergi, Widening the Antimafia Net: Child Protection and the Socio-Cultural Transmission of Mafia Behaviours in Calabria, *Youth Justice* 18:2 (2018), 149-68, <https://dx.doi.org/10.1177/1473225418791420>; European Crime Prevention Network, Family-Based Crime: Background and Theory of Prevention, Part of the Toolbox on Family-Based Crime, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/toolbox-familybasedcrime>.
- 42 C. Atkinson, S. Mackenzie, and N. Hamilton-smith, A Systematic Review of the Effectiveness of Asset-Focussed Interventions against Organised Crime, What Works: Crime Reduction Systematic Review Series No. 9, UK: College of Policing, 2017, https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Pages/default.aspx; J.M. Lindo and M. Padilla-Romo, Kingpin Approaches to Fighting Crime and Community Violence: Evidence from Mexico's Drug War, *Journal of Health Economics* 58 (2018), 253-68, <https://dx.doi.org/10.1016/j.jhealeco.2018.02.002>; B. Albrecht, Multicultural Challenges for Restorative Justice: Mediators' Experiences from Norway and Finland, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 11:1 (2010), 210, <https://dx.doi.org/10.1080/14043851003616204>.
- 43 Council of the European Union, 11657/08: Freedom, Security, Privacy: European Home Affairs in an Open World - Report of the Informal High-Level Advisory Group on the Future of European Home Affairs Policy ("the Future Group"), Brussels, 2008; Plg. Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 403.
- 44 Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 408; Crocker et al., Tackling Local Organised Crime Groups, 443.f
- 45 Albrecht, Multicultural Challenges for Restorative Justice, 216.
- 46 Plg. Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 411-3.
- 47 Apie administracinį požiūrį žr. Europos administracinio požiūrio tinklo (<https://administrativeapproach.eu/>) pateiktus išteklius, įskaitant 3-įjį vadovą apie administracinį požiūrį Europos Sąjungoje, Briuselis: ENAA, 2020, <https://administrativeapproach.eu/publications/third-eu-handbook>.
- 48 Ten pat, 7.
- 49 Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 413.
- 50 Apie organizuoto nusikalstamumo priklausomybę nuo vietos sąlygų žr. E.U. Savona, Infiltration of the Public Construction Industry by Italian Organised Crime, in: K. Bullock, R.V. Clarke, and N. Tilley (Eds.), *Situational Prevention of Organised Crimes*, Portland: Willan Publishing, 2010.
- 51 Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 411-2.

Citavimas

EUCPN (2021). Mityų griovėjas: kova su sunkiu ir organizuotu nusikalstamumu: tarptautinis bendradarbiavimas ar vietos metodai? Briuselis: EUCPN.

Įstatymo numatytas pranešimas

Šio leidinio turinys nebūtinai atspindi oficialią bet kurios ES valstybės narės ar bet kurios ES ar Europos Bendrijų agentūros ar institucijos nuomonę.

Autoriai/redaktoriai

Stijn Aerts, tyrėjas, EUCPN sekretoriatas.

Projekto „Europos nusikalstamumo prevencijos tinklas ir Europos administracinio požiūrio tinklo sekretoriatas – EUCPN sekretoriatas“ dalis. EUCPN sekretoriatas, 2021 m. spalio mėn., Briuselis
Finansinę paramą suteikė Kovos su nusikaltimais prevencijos Europos Sąjungos programa.
Europos Komisija – Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas

Kontaktai: www.eucpn.org